

УДК: 336.1(477); DOI: 10.31388/2519-884X-2022-45-99-105

*Трусова Н. В., д.е.н., професор
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного
Пристемський О. С., д.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет
Мельник Л. В., д.е.н., професор
Національний університет водного господарства та природокористування
Дума В. Л., к.е.н., викладач
Відокремлений структурний підрозділ «Рівненський технічний фаховий коледж
Національного університету водного господарства та природокористування»*

ФІНАНСОВІ ПОТОКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ВИСОКОЛІКВІДНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ

***Анотація.** В статті розглянуто особливості кредитно-інвестиційної діяльності банків на міжбанківському ринку, який прискорює активізацію загрозливих сигналів в банківській індустрії під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників. Проведено аналіз динаміки розвитку банківського сектора України за розподілом капіталу між групами банків та їх кредитний портфель, визначено індикатори фінансової стабільності та економічні нормативи банківської системи України. Розраховано вагові та прогнозні коефіцієнти інтегрального стабілізатора кредитно-інвестиційної діяльності банків на міжбанківському ринку при залученні кредитів та депозитів.*

***Ключові слова:** фінансові потоки, грошові кошти, фінансові ресурси, активи, підприємство, управління.*

JEL Classification: G32, G35, M21

*Trusova N. V., D.Sc., Professor
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University
Prystemskiy O. S., D.Sc., Associate Professor,
Kherson State Agrarian and Economic University
Melnyk L. V., D.Sc., Professor
National University of Water and Environmental Engineering
Duma V. L., PhD, Lecturer,
Separated structural subdivision Rivne Technical Professional College
of The National University of Water and Environmental Engineering*

STABILIZATION OF CREDIT AND INVESTMENT ACTIVITY OF BANKS

***Abstract.** The article considers the features of credit and investment activities of banks in the interbank market, which the activation of threats signals in the banking industry under the influence of external and internal factors. Mathematical tools are presented, which take into account the level of effective use of medium-term and long-term liabilities of banks, which allows to determine the total amount of loans and deposits on the interbank market. A method of comprehensive assessment of stress indicators that unify threats and identify risks in the credit and innovation activities of the bank in attracting loans and deposits in the interbank market is proposed. The rationing method was used to normalize the value of the coefficients that form a group of stress indicators and their weight value to calculate the integrated stabilizer of credit and investment activities of the bank in the interbank market when attracting loans and deposits. A parametric model of variance-covariance was used to model the impact of stress indicators on the integrated stabilizer of the bank's credit and investment activities in attracting loans and deposits in the interbank market. A model for assessing the integrated stabilizer of the bank's credit and investment activity in the interbank market with loans and deposits has been developed. An analytical study of the dynamics of development of the banking sector of Ukraine on the distribution of capital between groups of banks and their loan portfolio, indicators of financial stability and economic standards of the banking system of Ukraine. The conditions of distribution of deposits of individuals and legal entities between state, private and foreign banks are analyzed; the architecture of liabilities of banking institu-*

tions by a group of creditors is determined. Normative, weight and forecast coefficients of the integrated stabilizer of credit and investment activity of banks on the interbank market with loans and deposits are calculated.

Key words: financial flows, cash, financial resources, assets, enterprise, management.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання функціонування будь-якого підприємства в ринковому середовищі багато в чому залежить від раціонального та ефективного використання високоліквідних активів, адже саме вони є головною складовою компонентом в системі взаєморозрахунків між усіма структурними суб'єктами економіки. Діяльність підприємств в не простих економічних умовах проявляється у складності та динамічності фінансових і господарських зв'язків, що має віддзеркалення у потокових процесах і збільшує значимість забезпечення достатньої кількості високоліквідних активів для поточної ефективної діяльності та життєздатності суб'єкта господарювання. Саме через управління фінансовими потоками можна забезпечити оптимізацію потоково-го процесу в господарській діяльності підприємства. Чітке уявлення про узгодженість вхідних та вихідних потоків як за обсягами, так і у розрізі окремих інтервалів звітного року забезпечує синхронність та ритмічність руху грошових коштів, що дає можливість оцінити платоспроможність та ліквідність підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розподілу фінансових ресурсів, їх формуванню, управлінню високоліквідними оборотними активами та їх збалансованості у своїх працях приділено значну увагу як вітчизняними, так і зарубіжними вченими, зокрема: Глуценка В., Гриценка А., Гудзь О., Єпіфанова А., Корнєєва В., Опаріна В., Пересади А., Подольська В., Хавтура О., Брейлі Р., Бланка І. та ін. Проте чітких методичних та практичних порад щодо управління фінансовими потоками та їх вплив на формування високоліквідних активів підприємств досі не існує.

Мета дослідження. Метою проведеного дослідження є формування теоретичних і методичних положень сутності фінансових потоків підприємств та формування інформації, щодо синхронності та

ритмічності надходження (витрачання) грошових коштів задля покращення ліквідної платоспроможності.

Виклад основного матеріалу. Поняття «фінансовий потік», як економічна категорія, набуло поширення у застосуванні стосовно розкриття сутності фінансових процесів, які відбуваються в господарській діяльності підприємств. Особливо доцільно використовувати такий термін для характеристики діяльності підприємств, коли це стосується питань формування, нагромадження, трансформації та використання фінансових ресурсів. У ході ведення господарської діяльності підприємства постійно відбувається кругообіг коштів. Для розуміння реального руху фінансових потоків на підприємстві, оцінити синхронність надходження їх витрачання, потрібно виділити і проаналізувати всі напрямки припливу грошових коштів та їх вибуття.

Рух фінансових ресурсів завжди передують рухові матеріальних, тому в процесі їх переміщення вони можуть змінювати свою форму та відокремлюватися від матеріальних ресурсів. Результати інвестиційної та грошово-кредитної політики, а також виробництва, функціонування податкової та бюджетної систем впливають на обсяги фінансових ресурсів підприємства. Створюючи єдиний процес, який має на меті досягнення ефективного господарювання, рух фінансових ресурсів формує своєрідні фінансові потоки [1]. Фінансові ресурси підприємств мають властивість змінюватись результатом трансфертних виплат, виробничої діяльності, а також при цьому їх можна розглядати як певний рухливий запас, що породжує існування фінансового потоку своїми змінами.

З погляду існування різних джерел формування фінансових ресурсів та взаємозв'язку основних функціональних фінансових ринків важливим є необхідність розрізняти фінансові потоки за ступенем здатності перетворюватися у грошові потоки протягом деякого часу. Така умовність

розподілу відповідних фінансових ринків (кредитного, страхового, фондового, ринку цінних паперів, валютного ринків) визначається здатністю швидкого перетворення активів внаслідок їх постійного руху.

Різновиди фінансових потоків визначає багатогранність форм та напрямків розвитку сучасного фінансового ринку, а також специфіка його функціонування. Тобто, варто розрізняти фінансові потоки за базою формування та використання фінансових ресурсів, де насамперед доцільно виділяти кредитні фінансові потоки та інвестиційні фінансові потоки [2]. Проте, необхідно враховувати, що різним фінансовим інструментам властиві свої особливості, які змінюються з часом.

З погляду існування окремого підприємства є досить обґрунтованим розмежування фінансових потоків. Варто зауважити, що управління фінансовими потоками підприємства розглядається як найважливіша ланка управління усім підприємством і зокрема процесу управління його фінансовими результатами. Фінансові потоки підприємств можна визначити як потоки фінансових ресурсів, що обумовлені рухом обігових коштів або ж як потоки фінансових ресурсів, що опосередковують рух основних фондів підприємства. Тобто управління та аналіз фінансовими потоками варто розглядати з урахуванням фінансової, операційної та інвестиційної діяльності підприємств [3].

Враховуючи, що грошові потоки під час руху фінансових ресурсів відіграють значну роль, то відповідно й у визначенні самого поняття «фінансовий потік» вони мають вагомe значення. Проте, необхідно зважити на те, що поява нових банківських продуктів та інструментів грошового ринку, визначила розгляд сутності фінансових потоків в площині грошових та економічних відносин, де грошові кошти одночасно можуть бути засобом розрахунків за товари і приносити дохід [4]. Разом з цим, формування нових видів фінансових ресурсів були викликані трансформаційними процесами в економічній діяльності підприємств.

Необхідність акцентувати увагу на таких специфічних характеристиках руху

фінансових ресурсів як безперервність і систематичність покликана особливостями функціонування та управління фінансовими потоками окремого підприємства. Крім того, фінансові ресурси вимагають постійного обліку і контролю, та виключають будь-які необлікові періоди. Економічні відносини, що супроводжуються відповідними фінансовими потоками виникають через притаманну фінансовим ресурсам мобільність [5].

З економічної точки зору поняття потік являє собою величину, що вимірюється у русі визначеного активу за певний період часу і якій притаманна розмірність. В той же час це також обсяг визначеного активу, який пов'язаний з поняттям «запас» і характеризує його на певний період часу. Проте, «зміна запасу може бути обчислена лише у визначений момент так як її величина не має часової довжини. В свою чергу величина зміни потоку має часовий вимір і може бути обчислена тільки як оборот за період. Необхідно зауважити, що рівень змінної потоку відноситься до певного часового моменту, а головна відмінність між ним і запасом полягає в тому, що потік не може бути обчислений без врахування відповідного часового періоду, тоді як запас навпаки може. Проте ці дві величини перебувають у діалектичному зв'язку і впливають одна на одну, так як існування однієї зумовлює розвиток іншої і навпаки [6].

Розуміння фінансів для теорії і практики економічно розвинутих країн знаходиться в площині фінансових відносин та економічних процесів, що цілком логічно дає підстави розглядати фінансові і грошові ресурси як одне ціле. Наведені аспекти щодо сутності фінансового потоку дозволяють сформулювати певне уявлення в системі управління господарської діяльності підприємства про їх кругообіг [7].

Варто зауважити, що жодне підприємство як система не може функціонувати ізольовано без потоків обміну. Тож в процесі управління рухом фінансових ресурсів при розгляді взаємного впливу різних потоків доцільно застосувати й різні підходи з теорії менеджменту. Варто звернути увагу на ресурсний та системний підхід, які враховують наявність матеріальних потоків та необхідність узгодження різних потоків із

сталістю грошового потоку, а та-кож відображають складність управління між різними потоками з погляду єдиної системи функціонування у межах підприємства [8]. Тобто потік може розглядатися як інструмент управління та опису формуванням фінансового потенціалу підприємства. Для досягнення поставлених цілей підприємства не-обхідна реалізація значної кількості операцій з комплексного управління потоком окремих ресурсів, що у загальному має наступні властивості:

- реалізація всіх операцій можлива лише з урахуванням внутрішніх та зовнішніх факторів;

- перетворення одних видів ресурсів в інші види забезпечує реалізацію операцій і завжди пов'язане з частковою або повною витратою деякого ресурсу;

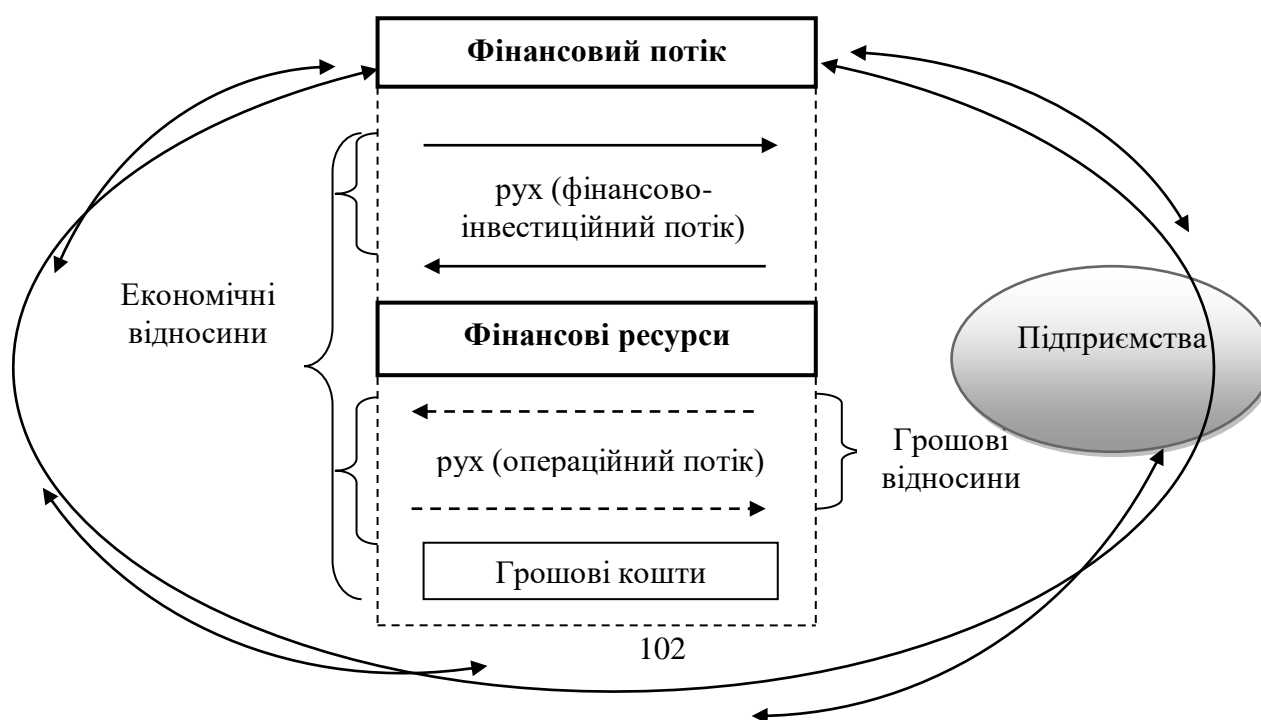
- ресурс, що утвориться при виконанні операції як результат перетворення ресурсів і є результатом операції;

- будь-яка операція для своєї реалізації потребує ресурсу, при цьому він може одночасно використовуватися декількома операціями.

Здатність підприємства за рахунок своїх фінансових ресурсів забезпечити стабільний виробничий процес та оплатити власні зобов'язання характеризується як грошові відносини. Такі відносини, як правило, пов'язується з відповідними платежами за однією господарською операцією і є односторонніми, тобто від платника до отримувача коштів. В свою чергу економічні

відносини характеризують загальний результат всієї фінансово-господарської діяльності підприємства і як правило є двосторонніми. На наш погляд, фінансовий та грошовий потоки разом матеріалізують фінансові та кредитні відносини, крім того, саме фінансовий потік матеріалізує економічні відносини щодо формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, що акумулюються у різних фондах [9].

Рух різних фінансових ресурсів породжують фінансові потоки і зумовлюють зміну вимог, прав, зобов'язань підприємств. Зважаючи на такі обставини можна припустити, що фінансовий потік виражає взаємодію між учасниками економічних відносин, яка включає в себе посередників, ринки, фінансові інститути, що надають фінансові послуги, та інші інституції, за допомогою яких підприємства можуть реалізовувати прийняті ними управлінські рішення щодо їх доцільності. Варто зауважити, що «фінансовий потік» має межі, а саме: просторові і тимчасові, які пов'язані як через взаємодію з тими або іншими економічними категоріями, так із послідовним розвитком економічних відносин у певні проміжки часу, застосуванням відповідних фінансових інструментів щодо матеріалізації руху фінансових ресурсів; якісні межі визначаються переважно через міжкатегоріальний економічний взаємозв'язок [10].1.

Рис. 1. Кругообіг фінансових потоків в системі господарської діяльності підприємств*Джерело: розроблено автором за даними [11]*

На нашу думку, фінансові потоки підприємств слід розглядати як безперервний, систематичний і цілеспрямований рух фінансових ресурсів, що по-роджує відповідні економічні відносини і може бути реалізований завдяки їх матеріальним носіям, роль яких виконують фінансові ресурси при зміні їх обсягів, форм і видів у процесі господарської діяльності підприємств.

Діагностика фінансових потоків підприємств та їхня доцільність при розгляді руху фінансового циклу. Спрощено фінансовий цикл підприємства має чотири етапи руху фінансових ресурсів. На першому етапі фінансові ресурси обмінюються на сировину, матеріали, тобто коштом виробництва з одночасним залученням робочої сили, результатом якого є готова продукція. На другому етапі відбувається обмін готової продукції на фінансові

ресурси, але більшої вартості, ніж вони були спочатку вкладені у виробництво як сировину та матеріали. На третьому етапі здійснюється погашення контрагентами дебіторської заборгованості за реалізовану продукцію та надані послуги. І на четвертому етапі оплачуються рахунки за сировину, матеріали постачальникам або погашення кредиторської заборгованості. Якщо на тривалість фінансового циклу впливає довжина операційного циклу, період обороту дебіторської та кредиторської заборгованості, термін авансових платежів, то цей вплив має різновекторний характер: дебіторська заборгованість і авансові платежі підприємства подовжують фінансовий цикл; кредиторська заборгованість та авансові платежі покупців навпаки його скорочують (табл. 1).

Таблиця 2

Інтерпретація довжини фінансового циклу підприємства

Значення	Характеристика ситуації	Рекомендації
За відсутності простроченої кредиторської заборгованості ДФЦ = 0	Підприємство має рівнозначний фінансовий цикл: період надходження коштів від реалізації та погашення дебіторської заборгованості збігається з періодом погашення кредиторської заборгованості, що свідчить про збалансованість та синхронність фінансових потоків в операційній діяльності	Ситуаційна підтримка
За наявності простроченої кредиторської заборгованості ДФЦ = 0	Для підприємства характерна наявність ознак порушення збалансованості та синхронності фінансових потоків: дефіцит коштів компенсується шляхом використання залучених джерел фінансових ресурсів, термін погашення яких минув. Наявність простроченої дебіторської заборгованості вказує на ознаки технічної неплатоспроможності підприємства	Ситуація вимагає пошуку резервів прискорення надходження коштів та можливість перегляду умов надання відстрочки платежу у бік його збільшення

За відсутності простроченої кредиторської заборгованості ДФЦ < 0	Підприємство має надлишковий фінансовий цикл: надходження коштів від реалізації та погашення дебіторської заборгованості відбувається у більш короткі терміни, ніж настання періоду погашення кредиторської заборгованості, тобто надходження фінансових ресурсів із операційної діяльності перевищує їх витрачання	Пошук напрямів ефективного інвестування запасів фінансових ресурсів підприємства
За наявності простроченої кредиторської заборгованості ДФЦ < 0	Для підприємства характерно розбалансованість фінансових потоків, наявність дефіциту коштів, що призводить до суттєвого погіршення фінансового стану.	Розробка заходів, спрямованих на пошук резервів та зростання позитивного фінансового потоку, прискорення надходження коштів, підвищення платіжної дисципліни підприємства
За наявності непростроченої кредиторської заборгованості ДФЦ > 0	Фінансові потоки підприємства характеризуються розбалансованістю, що негативно відображається на фінансовому стані підприємства: термін погашення кредиторської заборгованості настає швидше, ніж надходження коштів від реалізації та інкасації дебіторської заборгованості	Розробка комплексу заходів щодо підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами, залученими джерелами фінансових ресурсів, стабілізації фінансового стану підприємства

Джерело: складено авторами на основі [1]

У результаті ефективного використання фінансових ресурсів залежить від часу обороту перебування їх у кожній формі. Чим швидше фінансові ресурси трансформуються з однієї форми в іншу, тим вищою є ефективність їх використання підприємством. З цього випливає, що тривалість руху операційного та фінансового циклів тісно взаємопов'язана з ефективністю використання фінансових ресурсів та є критерієм впливу на фінансові потоки підприємства. Скорочення тривалості операційного та фінансового циклів свідчить про ефективне управління фінансовими потоками сільськогосподарських підприємств. Параметри фінансового потоку, орієнтованого формування запасів, ні перевищувати 23,2% від сукупних витрат за вироблену продукцію [3, с. 85]. Допустимим параметром боргу дебіторської та кредиторської заборгованості можна вважати обсяги, які не перевищують розмір 21,6% від сукупного чистого доходу та 17,8% сукупного розміру витрат на

виробництво сільськогосподарської продукції. Достатній рівень ліквідності фінансових ресурсів як для погашення фінансових зобов'язань, так і для накопичення фінансового потенціалу можна вважати, за умови, якщо зобов'язання дебіторів будуть здійснюватися протягом 2 місяців, при нарощенні швидкості реверсу залучених джерел фінансових ресурсів (63 дні) [3, с. 85]. Слід зазначити, що скорочення терміну зберігання запасів у структурі оборотних коштів тягне за собою певний ступінь ризику. З одного боку, що менше період, то швидше рух фінансових ресурсів, з іншого - збільшується ризик уповільнення операційного циклу через недопоставки чи брак запасів. Виходячи з таких міркувань слід приймати рішення про нормування запасів. Разом з тим, сільськогосподарські підприємства можуть формувати наднормативні запаси з метою захисту фінансових ресурсів при коливанні ринкової кон'юнктури (виникнення інфляції), спеціально трансформуючи їх з грошової

форми в матеріальну, або отримати додатковий дохід внаслідок зростання цін на сировину.

Висновки. Таким чином аналіз фінансових потоків дає можливість зробити обґрунтовані висновки про те, в якому обсязі та з яких джерел відбулося надходження грошових коштів на підприємство та які основні напрямки їх використання, а також зрозуміти чи достатньо власних ресурсів підприємства для здійснення інвестиційної діяльності. Варто зауважити, що управління фінансовими потоками підприємств

необхідно розглядати у взаємозв'язку з основними характеристиками грошових потоків. Проте, фінансові потоки є об'єктом управління як фінансами підприємств так і фінансового управління їх господарської діяльності. Вони узагальнюють різні форми та види руху фінансових ресурсів підприємств, взаємопов'язані з розподілом та використанням різних джерел формування фінансових ресурсів, а також обумовлюють досягнення певного економічного результату з урахуванням фактору часу, відображають ліквідність фінансових ресурсів.

Список використаних джерел

1. Хавтур О. В. Теоретична концептуалізація фінансових потоків страхових компаній в Україні. *Наукові записки*. 2003. Вип. 5. С. 234–249.
2. Корнеєв В. В. Кредитні та інвестиційні потоки капіталу на фінансових ринках: Монографія. Київ: НДФІ. 2003. 376 с.
3. Зеліско І. М. Финансовые потоки интеграционных аграрных формирований: теоретический аспект. *Економіка АПК*. 2012. № 6. С. 85–90.
4. Гудзь О. Є. Джерела формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств. *Облік і фінанси АПК*. 2007. № 3/5. С.100-106.
5. Климчук С. В. Напрями оцінки руху грошових потоків як визначальної компоненти фінансової стійкості. *Економіка АПК*. 2006. № 9. С.52–58.
6. Мельник О. М. Облік, аналіз та контроль фінансових ресурсів підприємства в процесі прийняття управлінських рішень. *Сучасні проблеми економіки і менеджменту : тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, (Львів, 10–12 листопада 2011 року)*. Львів, 2011. С. 478.
7. Бланк І. О., Ситник Г. В., Андрієць В. С. Управління фінансами підприємств: підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ: КНТЕУ, 2017. 792 с
8. Кузьмінський В. З. Механізм формування та ефективність використання фінансових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах: автореф. дис.... канд. екон. наук: 08.04.01. Київ, 2006.
9. Бланк І. А. Управление денежными потоками. Київ: Эльга Ника-Центр, 2007. 450 с.
10. Подольська В. О. & Яріш О. В. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Київ: ЦНЛ, 2007. 488 с.
11. Trusova N. Systemic factors of projected financial potential of business entities. *Economic annals – XXI*. 2016, vol. 161(9-10), pp. 61-65.

References

1. Khavtur, O. V. (2003). Theoretical conceptualization of financial flows of insurance companies in Ukraine. *Proceedings. Ostroh*, 5, 234–249.
2. Korneev, V. V. (2003). Credit and investment flows of capital in financial markets: Monograph. Kyiv: NDFI.
3. Zelisko, I. M. (2012). Financial flows of integration agrarian formations: theoretical aspect. *Economics of the agro-industrial complex*, 6, 85–90.
4. Gudz, O. E. (2007). Sources of formation of financial resources of agricultural enterprises. *Accounting and finance of agriculture*, 3(5), 100-106.
5. Klimchuk, S. V. (2006). Directions for assessing cash flows as a determining component of financial stability. *Economy of agro-industrial complex*, 9, 52–58.
6. Melnyk, O. M. (November 10–12, 2011). Accounting, analysis and control of financial resources of the enterprise in the process of making managerial decisions. *Modern problems of economics and management: theses of reports of the international scientific and practical conference*. Lviv: Publishing House of Lviv Polytechnic, 478.
7. Blank, I. O., Sytnyk, G. V., Andriets, V. S. (2017). Enterprise finance management: a textbook. 2nd ed., revised. and additional. Kyiv: KNTEU.
8. Kuzminsky, V. Z. (2006). Mechanism of formation and efficiency of use of financial resources in agricultural enterprises. (Author's thesis. candidate of economic sciences). Kyiv.
9. Blank, I. A. (2007). Cash flow management. Kyiv: Elha Nika Center.
10. Podolska, V. O., Yarish, O. V. (2007). Financial analysis: Study guide. Kyiv: Center of educational literature.
11. Trusova, N. (2016). Systemic factors of projected financial potential of business entities. *Economic annals – XXI*, 161(9-10), 61-65.

